

Sažetak izvješća

Projekt "Studije izvedivosti uvođenja Zelenog paketa u Hrvatskoj" prvi je stadij uvođenja istoimenog multidisciplinarnog obrazovnog paketa u hrvatski školski sustav. Studijom izvedivosti procijenjene su potrebe u području obrazovanja za okoliš i održivi razvoj u Hrvatskoj. Tijekom projekta, stručnjaci REC-a analizirali su lokalne izazove i uvjete, te održali niz konzultativnih sastanaka s lokalnim partnerima i dionicima, uključujući nacionalne i lokalne institucije i organizacije koje su prepoznate kao značajni suradnici u kasnijim fazama razvoja Zelenog paketa. Utvrđen je preliminarni plan aktivnosti, kao i struktura i sadržaj Zelenog paketa, s ciljem usklađivanja ovog proizvoda s nacionalnim kurikulumom i obrazovnim standardima. Analizom postojećih školskih resursa utvrdili smo oblik i sastavnice konačnog proizvoda. Studija izvedivosti definirala je i očekivane "tehničke troškove" te troškove jačanja kapaciteta (obuke) nastavnika za korištenje materijala. Također su ispitane neke od mogućnosti financiranja procijenjenih troškova sljedećih faza.

Analiza lokalnih izazova i uvjeta, kako okolišnih tako i gospodarskih, pokazala je da je stanje okoliša u Hrvatskoj posljedica ukupnog razvoja zemlje u posljednja 2 desetljeća - obilježenog posljedicama rata, procesima vezanima uz tranzicijsko gospodarstvo, postupno uvođenje europskih standarda u okviru pristupanja EU. Tijekom rata, gospodarske su aktivnosti smanjene a posljedice rata na okoliš i dalje se osjećaju (više od 1000km² državnog teritorija još je uvijek kontaminirano minama), migracije stanovništva u urbana područja i dalje su prisutne, kao i time izazvano širenje urbanih područja i prometne infrastrukture. No, gledano kao cjelina, pritisci ljudskih djelatnosti na okoliš ne prelaze kritične granice. U administrativnom i institucionalnom smislu, hrvatski sektor zaštite okoliša dobro napreduje u smjeru zahtjeva EU. Iako se okoliš ne smatra razvojnim prioritetom Hrvatske, pregovori u poglavlju 27 - Okoliš uspješno su zatvoreni u prosincu 2010. godine.

Analiza obrazovnog sustava potvrdila je da niti u osnovnim ni u srednjim školama ne postoji poseban predmet "zaštita okoliša" ili "održivi razvoj", iako Agencija za odgoj i obrazovanje koordinira niz nacionalnih i međunarodnih projekata obrazovanja za okoliš (uglavnom stručno usavršavanje nastavnika i profesora, konferencije i sl.), a u okviru tih projekata za sada nisu proizvedeni nikakvi obrazovni materijali koji bi se mogli koristiti kao nastavni materijali u učionicama. Nacionalni okvirni kurikulum daje smjernice školama za razvoj vlastitih programa, a postoji i prostor za uključenje Zelenog paketa u nastavni plan i program kroz međupredmetni pristup, primjerice u okviru međupredmetne teme "Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša", kako u osnovnim tako i u srednjim školama. U Hrvatskoj se provode/provedeni su i mnogi drugi **projekti odgoja i obrazovanja za održivi razvoj** usmjereni na učenike i/ili nastavnike, ali niti jedan od njih u cijelosti ili u dovoljno velikom postotku ne obuhvaća tu cjelokupnu populaciju da bi mogao značajnije doprinijeti jačanju OOR-a. Niti jedan takav projekt također nije rezultirao izradom nekog sveobuhvatnog multidisciplinarnog nastavnog materijala koji bi postao dijelom školskog kurikula.

Nakon kraćeg istraživanja i analize, organiziran je i niz konzultativnih događanja s različitim dionicima (17 sastanaka), te javna prezentacija Zelenog paketa u Zagrebu kojoj je prisustvovalo 40 sudionika. Sastanke i događanja organizirao je REC Hrvatska kao koordinator projekta, zajedno s REC-ovim stručnjakom za OOR, u prosincu 2010 i veljači 2011. REC Hrvatska također je kontaktirao nekoliko potencijalnih donatora - tvrtki prepoznatih kao pokrovitelja brojnih okolišnih projekata - u cilju prezentacije Zelenog paketa i ispitivanja njihove moguće potpore izradi nacionalne verzije Zelenog paketa i njegovoj primjeni u Hrvatskoj.

Zaključci iz konzultacijskog procesa na posljetku su predstavljeni svim trima institucionalnim partnerima (Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva te Agenciji za odgoj i obrazovanje). Te su institucije potvrdile da Zeleni paket smatraju korisnim resursom i obrazovnim materijalom u području OOR-a koji bi se veoma dobro mogao uklopiti u hrvatski školski sustav, te je s njima dogovorena **buduća provedba procesa Zelenog paketa za Hrvatsku**:

- Aktivnosti prilagodbe i nadogradnje Zelenog paketa kroz koje će se odraziti hrvatske specifične potrebe i izazovi treba konzultirati s hrvatskim nadležnim tijelima (organiziranim kroz Savjetodavnu radnu skupinu), ali će za aktivni sadržajni i metodološki rad biti angažirana skupina stručnjaka (Tim za provedbu projekta).
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa potvrđuje vlasništvo čitavog procesa i budućeg konačnog proizvoda, te će pomoći u postupku odobravanja materijala za buduće korištenje u nastavi.
- Stvarni broj škola je nešto manji od 1,300 te je moguće kroz obuku nastavnika izravno pokriti većinu škola, te izraditi dovoljan broj Zelenih paketa za (gotovo) 100%-tnu pokrivenost. Školske knjižnice također treba uzeti u obzir kao dio ciljne skupine.
- Konzultirani dionici i nadležna tijela slažu se sa sve 23 teme trenutačno obrađene u Zelenom paketu, kao i s proširivanjem popisa nekim novim temama kao što su: krški ekološki sustavi, otoci (kao hrvatska geografska specifičnost), rijeke i jezera, itd.
- Svi se slažu da su 4 osnovne sastavnice Zelenog paketa (priručnik za nastavnike, CD-ROM, DVD kolekcija filmova, igre dileme) prikladne za korištenje u hrvatskim školama. Međutim modul za srednje škole treba više usmjeriti na elektroničke sadržaje (CD-ROM), a u didaktičkom smislu - na igre dilema.

- Nema konsenzusa među obrazovnim stručnjacima treba li Zeleni paket biti usmjeren na niže razrede (1.-4.) ili više razrede (5.-8.) osnovne škole, ili pak na srednje škole u kojima su slični materijali na temu OOR-a ograničeni. U tom kontekstu, stručnjaci podržavaju ideju da se ide na dvije inačice Zelenog paketa:
 - o jedan usmjeren na 5.-8. razrede osnovne škole (koji se oslanja na uobičajenu kombinaciju tiskanog, video i računalnog materijala);
 - o drugi usmjeren na srednje škole, više računalnog karaktera, koji bi detaljnije obrađivao društvene aspekte života koji imaju kontroverzan ili odlučivački karakter.
- Oba nadležna ministarstva preporučila su (i spremna su predložiti dodatne) stručnjake koji bi mogli biti angažirani u prilagodbi/nadogradnji Zelenog paketa - za potrebe okolišnih sadržaja kao i u smislu obrazovnih pristupa, a osobito za izradu materijala koji će odražavati nacionalni kontekst tema uključenih u hrvatski Zeleni paket.
- Program obuke nastavnika za korištenje Zelenog paketa treba biti usklađen s uobičajenim programom stručnog usavršavanja nastavnika - čime će se poboljšati učinkovitost.
- Budući treneri (lokalni multiplikatori koje će REC obučiti za daljnju obuku nastavnika) trebaju se odabrati uglavnom iz redova samih nastavnika.

Za sada nema realnih mogućnosti financijske potpore projektu Zelenog paketa putem hrvatskih državnih institucija, ali će institucije podržati proces namicanja sredstava kroz pisma potpore. Putem resornih ministarstava može se pak osigurati podrška uaturi: škole mogu pokrivati putne troškove nastavnika koji pohađaju programe obuke, dok ministarstva mogu osigurati prostor i opremu za održavanje obuke ili sastanaka. Mogući donatori (na nacionalnoj razini) su banke (npr. Zagrebačka banka) ili međunarodne tvrtke. Druge mogućnosti za financiranje provedbe Zelenog paketa u Hrvatskoj vide se kroz izravne pregovore s poslovnim sektorom te institucionalnim donatorima (stranim vladama, međunarodnim financijskim institucijama, regionalnim samoupravama u Hrvatskoj, itd.), koje je REC već započeo.

Detaljni plan provedbe Zelenog paketa u Hrvatskoj priređen je na temelju sastanaka s dionicima i nalaza studije izvedivosti, provedenih u Hrvatskoj u razdoblju od prosinca 2010 do veljače 2011. Studiju izvedivosti i detaljni plan provedbe REC je izradio uz financijsku potporu njemačkog Saveznog ministarstva zaštite okoliša, zaštite prirode i nuklearne sigurnosti i Savezne agencije za zaštitu okoliša, te potporu uaturi i savjetodavnu podršku nadležnih tijela Republike Hrvatske (Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva te Agencije za odgoj i obrazovanje).